

L'editorial Publicacions
des Born edita
la sorprenent
autobiografia del
corsari ciutadellenc
Miquel Soliveras.
Tota una enveja
per a un guionista
de Hollywood.

ÚLTIMA HORA MENORCA

El corsari menorquí Miquel Soliveras

Deu en ser pocs els menorquins que no hagin sentit històries via oral d'algun avantpassat corsari, perquè, com recorda el professor Àngel Mifsud, "n'hi hagué tants a Menorca que, com diuen dels ases, pràcticament n'hi degué haver a totes les cases".

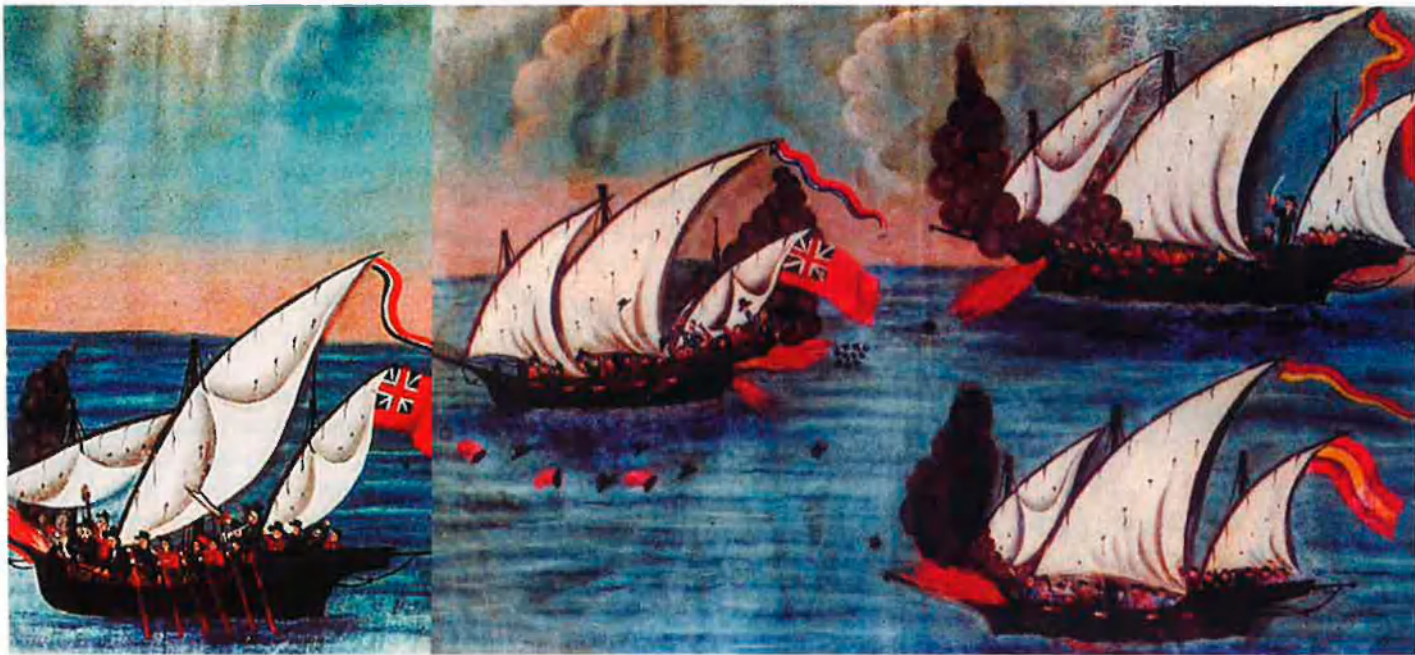
Un d'aquests menorquins que tant ha sentit a parlar de corsaris és Josep Lluís Mayans Ochoa, de Ciutadella. Ell és familiar en sisè grau de Miquel Soliveras, un dels corsaris més egregis que es recorden a l'illa.

De petit, l'impressionava escoltar al seu pare les històries d'aquest avantpassat i, inevitablement, la imaginació se li disparava, i el "veia" protagonitzant unes aventures tan inigualables com les que podia mirar a les pel·lícules de pirates.

Després, de més gran, va tenir ocasió de llegir l'autobiografia d'aquest ciutadellenc extraordinari, gràcies al seu conco Jaume Mayans, el qual servava com un tresor l'original del text i li ho deixà fotocopiar.

Ara, ha estat a través del Cercle Artístic de Ciutadella que Josep Lluís Mayans ha pogut veure complert finalment el seu desig de veure publicades aquestes històries de combats i naufragis que va sentir de petit. El projecte ha comptat amb el suport incondicional de la Societat Historicoarqueològica Martí i Bella, de la qual forma part, i l'entusiasme del professor Àngel Mifsud, que és l'editor del text.

Com van escriure Amador Marí i Antoni Sella per a la *Història de la Marina Catalana*, publicada per aquest setmanari, "la pirateria no tenia pàtria. Homes sense bandera embarcats en una nau escometien violentament qualsevol presa que es topessin enmig de la mar, o assolaven les costes per apropiar-se'n béns i persones. A la pràctica, el resultat del cors era el mateix, però es tractava d'una activitat reglamentada i, per tant, legal. Els corsaris obtenien permís de les autoritats per llançar-se sobre naus i poblacions enemigues, amb les quals estaven en guerra o mantenien una soterrada

rivalitat, a canvi de tributar-ne part dels guanys obtinguts (generalment, la cinquena part). No era doncs infreqüent que les monarquies afavorissin el cors per debilitar les potències enemigues, sense necessitat d'armar grans flotes ni sufragar-ne les enormes despeses que exigien.”

L'editor del text autobiogràfic, Àngel Mifsud, assegura, per la seva banda, que “el pirata és un home marginal, carn de forca o de tauró, perquè cap bandera no l'empara; el corsari, en canvi, és un treballador més o manco qualificat d'una empresa amb tots els papers en regla; fins i tot, si ocupa un rang alt en l'escalafó del negoci, ell mateix en sol ser accionista. És, tanmateix, un negoci arriscat. I efímer, perquè està sotmès a les discòrdies i reconciliacions que es tramen als salons —o a les alcoves— dels grans palaus europeus: desapareix quan hi ha pau, i floreix, per contra, quan hi ha mala maror a les cancelleries”.

Serà en la mar agitada del segle XVIII, en aquest llarg segle que quasi es podria dir que no acaba fins cap al 1820, amb la fi de les guerres napoleòniques, que molts menorquins, entre ells Miquel Soliveras, trobaran, fent el cors ara per un monarca i després per un altre, el seu *modus vivendi*.

La família del corsari, però, no només ha conservat la seva autobiografia. Pere

Mayans Carretero i Josep Lluís Mayans conserven, fins i tot, els instruments de navegació que van pertànyer a Soliveras i les interessants aquarel·les amb escenes de lluites navals protagonitzades pel capità ciutadellenc, obres amb un encantador toc naïf que van sortir del pinzell del mateix corsari.

El text original, titulat *Relación de la vida y hechos de yo, el capitán Miguel Soliveras, oriundo de esta ciudad de Ciudadela de la isla de Menorca*, ocupa 103 pàgines d'un quadern de 16 x 22,5 cm que no en té cap altra en blanc. Tal com destaca el professor Mifsud, que ha tingut cura de l'edició, “açò no és casualitat, sinó la conseqüència d'anar rellegant curiosament els quadernets a mesura que eren escrits”. El text és escrit en un castellà molt personal —gairebé un idiolecte— que ha anat formant-se amb uns estrats i un procés de sedimentació ben especial. I és que Soliveras només en sabia una mica, de castellà. Aquest fet no té res d'estrany, ja que eren comptats els menorquins que entenien el castellà a l'època en què va viure Soliveras; i menys encara, és clar, els que el sabien escriure. En el seu castellà hi ha subjacents innumerable elements catalans i demostra que el castellà amb què ha estat en contacte —el que ha après— és el col·loquial, el de la gent de mar (andalusos i sud-americans, sobretot) i el dels

A través de les pàgines d'aquesta 'Relación...' se'ns apareix el brau capità cavalcant per les ones dels seus innumerables horitzons. En aquest text se'ns demostra com un bon militar sap sospesar a ull la lleugeresa d'un vaixell o que té suficient sang freda per resistir 36 hores la persecució de dues naus més ben artillades que la seva

ÚLTIMA HORA MEMÒRICA

funcionaris: una mescla que el professor Mifsud qualifica d'"explosiva".

El resultat del manuscrit complet és una història de fets reals narrada a bon ritme. L'autor no vol parlar-nos gaire d'ell –tan sols ens diu que s'ha casat dues vegades i els fills que ha tengut–, sinó solament d'alguns fets que ell protagonitzà i que són importants per si sols. En aquest sentit, en el d'home d'acció –com s'encarrega de fer veure l'editor– "el seu discurs s'assembla més al de les cròniques escrites pels *conquistadores*, aquells capitans castellans, extremeris i andalusos que, al principi del segle XVI, contemplaren meravellats un món mai vist que semblava fet expressament per donar-los glòria conquistant-lo per al seu rei".

El repàs de consciència que Soliveras fa a les pàgines que escriu amb motiu de "*la paz general de 1802*", la Pau d'Amiens, és tota una radiografia moral d'un personatge la dimensió humana del qual s'engrandeix a mesura que llegim el text. El nostre corsari és un home d'honor: respecta la família i és un excel·lent amic dels seus amics, i és també un home de bones maneres. Ell no es posa com a exemple de res, com no sigui d'haver viscut una vida d'aventures que Hollywood envejaria per a qualsevol dels seus films.

Soliveras sap que contra el poder no s'hi pot anar de cara, però sí que se'l pot burlar, i convé protegir-se'n, dels favors, perquè també els ceptres i les illes canvien de mans.

A través de les pàgines de la "*Relación...*" ens apareix el brau capità cavalcant per les ones dels seus innumerables horitzons. En aquest text se'ns demostra com un bon militar sap sospesar a ull la lleugeresa d'un vaixell o té suficient sang freda per resistir 36 hores la persecució de dues naus més ben artillades que la seva. I mà dura per esclafar un motí en gestació. Tanmateix, al corsari ciutadellenc, nascut el 13 de desembre de 1770 –"*de padres pobres muy honrados*"–, el que li fa més por és haver de "veure-se-les amb jutges i funcionaris, tot i que també se'ls sap torejar". Si par-teix en dos el cap d'un insurrecte, també

és capaç d'ajudar les víctimes d'un atracament, d'un naufragi o d'una terrible explosió.

Juntament amb aquest manuscrit, solament es coneix un altre text que podria ser de Soliveras. Es tracta dels dos poemes epitafi gravats en una làpida de pissarra –ja deteriorada per diverses bandes– que hi ha a la tomba on reposa la seva dona, que va morir primer, i ell mateix, al cementiri municipal de Ciutadella.

Les composicions, posades en boca dels dos cònjuges amb una aparença de diàleg, són, tal com manen els cànons, moralitats adreçades al lector. Això és el que s'hi pot veure i, en part, llegir:

"Aquí t'esper; ja vindr [...] qu'aquest és s'ordre des [...] jo era lo que tu ets tu seras lo que jo som"

[...]

"Miguel Soliveras y Rivera
Falleció el 25 de octubre de 184... a la edad de 75 anos."

"Ja som als dos ben iguals
Com per ben segú tenia
M'has esperat fins es dia
qu'he vingut, com tots mortals
qu'han de seguí aquesta via"
"Recuerdo de sus nietas"

Carles Marquès

Els últims corsaris, avortats

Quan els Estats Units van declarar la guerra a Espanya (al 1898) per la possessió de Cuba, el Govern espanyol va decretar la lleva de corsari. Ho va fer a través d'un decret, l'abril d'aquest mateix any, l'article cinquè del qual diu: "*el Gobierno español, manteniendo su derecho a conceder patentes de corso [...] organizará por ahora con buques de la Marina mercante un servicio de cruceros auxiliares de la Marina de guerra...*". l'objectiu inicial dels quals era ajudar al control i inspecció de tot vaixell estranger sospitós de "*contrabando de guerra*".

Tot i l'inicial objectiu, "*por ahora*", d'organitzar el cors com a "*cruceros auxiliares*" pel simple control de vaixells estrangers, ningú no s'enganyava sobre el pas següent, implícitament enunciat per l'executiu. És a dir, armar els corsaris i que aquests fessin la seva feina. I no faltaren articles que lloaven la iniciativa, segons els quals el cors tenia l'èxit assegurat. En el diari mallorquí *La Almudaina* es publicava el 13 d'abril del 1898 un article reproduït de la premsa madrilenya: "*El corso es*

una arma terrible de guerra contando como contamos con marineros mercantes bravos y aguerridos, y contando como cuentan los Estados Unidos con una flota mercante poderosa y con un comercio floreciente. [...] De una parte el valor de nuestros hombres de mar, y de otra, la posibilidad de grandes beneficios serán factores que producirán no pocos corsarios y graves daños al comercio de los Estados Unidos..."

Al cap de tres setmanes del decret del cors del Govern, el diari *La Correspondencia*, del 7 de maig, assegurava que ja hi havia trenta peticions de bucs de cors, amb la tripulació voluntària, que s'oferien al Govern espanyol. Provenien sobretot del País Valencià i Catalunya. Dos eren balears. Dissortadament per als aspirants a corsaris, el negoci es va esvaïr. La flota nord-americana es va endur l'espanyola de l'almirall Cervera i els somnis imperials se n'anaren en orris. El cors va ser avortat.

Miquel Payeras